

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 430-450

บทความวิจัย

การพัฒนางองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการและแบบประเมิน สำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ*

DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL LEADERSHIP FACTORS AND ASSESSMENT FOR TEACHERS OF SCHOOLS UNDER THE BANGKOK ARCHDIOCESE

ไอยรา เลาะห์มิน¹, ขนิษฐา สาลีหมัด¹Aiyara Lohmin¹, Khanittha Saleemad¹¹คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร¹The Graduate School of Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand¹Corresponding author E-mail: naai27@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนางองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู และเครื่องมือการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาเอกสาร งานวิจัย ตำรา วารสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ จำนวน 22 แหล่ง และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน 2) การพัฒนางองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา และ 3) พัฒนาเครื่องมือการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ โดยการยืนยันองค์ประกอบและ

* Received 2 November 2022; Revised 28 November 2022; Accepted 29 November 2022

พฤติกรรมบ่งชี้ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู มี 3 องค์ประกอบ คือ 1.1) ผู้เรียนรู้อยู่เสมอ มี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1.1.1) ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาและนำไปใช้อยู่เสมอ 1.1.2) ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ 1.1.3) ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีช่วยสอนอยู่เสมอ 1.2) นักสื่อสารที่ดี มี 2 ด้าน ประกอบด้วย 1.2.1) ครูถ่ายทอดความรู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ แนะนำ/เสนอแนะแก่เด็กและเพื่อนครู 1.2.2) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น 1.3) ผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง มี 2 ด้าน ประกอบด้วย 1.3.1) ครูริเริ่มการเปลี่ยนแปลง 1.3.2) ปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง 2) เครื่องมือการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูเป็นแบบมาตรวัดรูปกรวยที่ใช้พฤติกรรมกำหนดระดับ 3 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.60 - 1.00 แสดงให้เห็นว่า สามารถนำไปใช้ในการประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาองค์ประกอบ, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, เครื่องมือการประเมินสำหรับครู, อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ

Abstract

The objectives of this research were to development of Instructional Leadership factors for teachers and assessment for teachers of Schools under the Bangkok Archdiocese. It is a qualitative research. There are 3 steps of this research as follows: 1) A study of 22 sources of documents, research papers, textbooks, academic journals related to Instructional leadership, and in-depth interviews with 7 experts. 2) Developing Instructional Leadership factors for teachers of Schools under the Bangkok Archdiocese by using the data for Content Analysis and 3) Developing an Instructional Leadership factors assessment for teachers of Schools under the Bangkok Archdiocese by confirming the factors and behavioral indicators of Instructional leadership for teachers. By in-depth interviews with 5 experts. The results showed that: 1) The development factors of Instructional leadership for teachers consisted of 3 factors: 1.1) Continuous

Learner, there are 3 aspects: 1.1.1) Teachers study/search for knowledge about school curriculum and always use it. 1.1.2) Teachers always study/search for knowledge about the teaching and learning process. 1.1.3) Teachers are always studying/researching about technology to assist teaching. 1.2) Communicator has 2 aspects: 1.2.1) Teacher transfers knowledge give feedback Advise/recommend to children and fellow teachers. 1.2.2) Able to work with others. 1.3) Change Agent has 2 aspects: 1.3.1) Teachers initiate change 1.3.2) Adapt to changing situation. 2) The Instructional Leadership Assessment Tool for Teachers was a rubric scale. The 3-level behavior-determining method had a consistency index of 0.60 - 1.00, indicating that It can be used effectively to assess Instructional leadership for teachers.

Keywords: Development of Factors, Instructional Leadership, Assessment for Teachers, The Bangkok Archdiocese

บทนำ

คำว่า “ครู” มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปและจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน การวิจัยในชั้นเรียน การใช้สื่อเทคโนโลยี เป็นต้น อันจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาโดยรวม นอกเหนือไปจากการดำเนินการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานของครูที่เป็นกิจวัตรประจำวัน มีความเชื่อว่า ครู ต้องมีภาวะผู้นำ ซึ่งภาวะผู้นำมิใช่พรสวรรค์ที่เกิดขึ้นเฉพาะตัวบุคคลแต่เป็นเรื่องที่เรียนรู้ฝึกฝนและพัฒนาได้ ครูต้องสามารถบูรณาการบทบาทหน้าที่สองลักษณะ คือ ครูในฐานะผู้นำในการริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน และใช้ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนให้เกิดการนำนวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติ (อุษาวดี จันทรสณี, 2550)

กล่าวได้ว่า ครูในยุคปัจจุบันจะต้องมีภาวะผู้นำด้านการเรียนการสอน หรือในงานวิจัยนี้เรียกว่า “ภาวะผู้นำทางวิชาการ” (Instructional Leadership) ภาวะผู้นำทางวิชาการได้รับการศึกษาอย่างจริงจังตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 โดยเริ่มต้นให้ความสำคัญในสหรัฐอเมริกา เนื่องจาก

มีความพยายามแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน โดยครูนั้นถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าครูจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อเป็นผู้ชี้แนะให้คำปรึกษาหารือ เป็นแรงจูงใจให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง และเกิดความเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้สูงขึ้น (ธีรธร สุธีธร และคณะ, 2559) ครูจึงมีผลต่อการพัฒนานักเรียนทั้งด้านการเรียนและพฤติกรรมโดยตรง ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ครูควรได้รับการส่งเสริม และพฤติกรรมของครูที่ควรได้รับการส่งเสริมเบื้องต้น คือ การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การศึกษาหาความรู้การจัดกระบวนการเรียนรู้ ความรู้เหล่านี้นักครูต้องศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เพราะความเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทำให้เป็นความท้าทายของครูที่ต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากแนวคิดของนักวิชาการที่ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู หมายถึง ผู้มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการนำไปใช้ มีความรู้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน สามารถถ่ายทอดความรู้ แนะนำ/เสนอแนะ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู หมายถึง รูปแบบภาวะผู้นำที่ครูในระดับต่าง ๆ ในสถานศึกษามีโอกาสที่จะนำหรือเป็นผู้นำด้านวิชาการ โดยดำเนินการจัดการเรียนการสอน เป็นผู้สร้างเครือข่ายที่สามารถปฏิบัติงานเป็นทีมกับเพื่อนครูในโรงเรียนของตน และสามารถปฏิบัติงานในชุมชนได้ (Strodl, P., 1992) สอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ได้แก่ การพัฒนาตนเองและเพื่อนครูด้านภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพด้านการเรียนรู้การเป็นแบบอย่างทางการสอน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การเป็นแบบอย่างทางการสอน ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ คือ การเป็นแบบอย่างทางการสอน ตัวชี้วัดได้แก่ 1) ใช้แนวทางสอนที่หลากหลาย 2) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ 3) มีความรู้ในเรื่องที่สอนอย่างดี 4) เป็นแบบอย่างที่ดี 5) ประเมินการเรียนการสอน ซึ่งครูมีการปรับปรุงการสอนโดยเรียนรู้แนวทางและเทคนิคต่าง ๆ ของการสอน เลือกแนวทางสอนที่ตรงกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการสอน วางแผนการสอนอย่างหลากหลายแนว (อาภารัตน์ ราชพัฒน์, 2554)

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างมากในการใช้กลยุทธ์ของการประสานงานและการควบคุมที่จะปรับพันธกิจด้านวิชาการของโรงเรียนกับกลยุทธ์ และการดำเนินการ ดังนั้น ผู้นำทางวิชาการจะไม่เน้นการเป็นผู้นำเพียงอย่างเดียว แต่จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับ

การบริหารจัดการด้วยบทบาททางการบริหารได้รวมถึงการประสานงาน การควบคุม และกำกับดูแลหลักสูตรและการเรียนการสอน ภาวะผู้นำทางวิชาการเกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมกับ “หลักทางเทคนิค” ของการศึกษา คือ การเรียนการสอนและการเรียนรู้ ผู้นำทางวิชาการจะต้องประกอบด้วยความเชี่ยวชาญและความสามารถพิเศษ เป็นแกนนำในการทำงานอย่างเจาะลึกเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน และกล้าหาญในการทำงานโดยตรงกับครูในการปรับปรุงการเรียนการสอนและการเรียน (Hallinger, P., 2011) สอดคล้องกับสถาบันพัฒนาความก้าวหน้า กล่าวถึง ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญต่อการสร้างความตระหนักให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจ และประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริม และพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย (สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, 2553) ทั้งนี้คุณลักษณะของครูผู้นำทางวิชาการที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 คือ การมุ่งเน้นการค้นหาความรู้ การบริหารจัดการความรู้และมุ่งเน้นกระบวนการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2557) และคุณลักษณะของครูผู้นำทางวิชาการควรมีลักษณะการเป็นครูที่มีความ “SMART” ซึ่งเป็นครูยุคใหม่ ที่มีคุณสมบัติอันเกิดจากการสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยตามตัวแบบดังนี้ S (Skill) หมายถึง การมีทักษะความรู้ความสามารถ M (Management) หมายถึง มีความสามารถในการบริหารจัดการ A (Attitude) มีเจตคติการมีจิตสำนึกของความเป็น R (Resource) ครูต้องมีความสามารถในการจัดหาสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้และ T (Technology) หมายถึง ครูต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเป็นผู้นำทางวิชาการของครูมีความสำคัญต่อครูทุกคน ทำให้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จส่งผลให้สังคมได้รับการพัฒนา มีความสามารถและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม รวมทั้งปัญหาผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้มีคุณธรรมและจริยธรรม และมีสมรรถภาพในการแข่งขันกับนานาชาติประเทศ (สุขุม เฉลยทรัพย์ และคณะ, 2551)

ด้วยความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ที่พัฒนามาเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional leadership) โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน อาศัยความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับการสอนและความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรเป็นพลังขับเคลื่อนทางการศึกษา ผู้นำทางวิชาการต้องมีความสามารถในการสื่อสารและแสดง

ให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองเห็นว่า อะไรสำคัญและมีคุณค่าในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นแรงขับเคลื่อน และผู้นำทางวิชาการต้องมีทักษะในการสอนจริง ในวัฒนธรรมที่นิยมเฉพาะว่า โรงเรียน คือ มิติทางการศึกษา ทางสัญลักษณ์ และทางวัฒนธรรม เป็นเรื่องสำคัญต่อภาวะผู้นำในโรงเรียน (McEwan, E. K., 2003) โดยผู้วิจัยมีความเชื่อว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถเกิดได้ในตัวครูที่ปฏิบัติหน้าที่พัฒนาผู้เรียนโดยตรง

จากผลการประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ มาตรฐานที่ 7 ครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งการประชุมใหญ่สามัญของผู้บริหารประจำปีการศึกษา 2562 ในการสรุปผลการอบรมและสอบถามความคิดเห็นของครูในหัวข้อของการพัฒนาตนเอง พบว่า ครูมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ในด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร ด้านแผนการสอน ด้านภาวะผู้นำ และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ (ฝ่ายการศึกษาอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2562) ผู้วิจัยจึงสนใจที่การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษานำสู่การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ
2. เพื่อพัฒนาเครื่องมือการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการและเครื่องมือการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ มีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการและการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ วารสารวิชาการ (Documentary Research) จากฐานข้อมูล TCI, Elsevier, Science Direct และวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมถึงเว็บไซต์ที่มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือได้ ระหว่างปี ค.ศ. 2014 - 2018 โดยกำหนดคำสำคัญ คือ คุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู

2. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยสัมภาษณ์ครูที่ได้รับรางวัลครูดีเด่นและผู้ช่วยดีเด่นฝ่ายวิชาการระดับโล่ทองของฝ่ายการศึกษาอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ จำนวน 7 คน แบ่งเป็นครูดีเด่น จำนวน 4 คน และผู้ช่วยดีเด่นฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาจัดระเบียบข้อมูล ตีความ และให้ความหมายด้วยการนำข้อความสำคัญ (Significant statement) มาจัดหมวดหมู่ (Categories) เพื่ออธิบายองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนางค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ

เพื่อยืนยันองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างจากผู้เชี่ยวชาญ เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดย สัมภาษณ์นักวิชาการ นักบวช ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป อยู่ในบริบทของโรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ มีประสบการณ์ด้านการฝึกอบรมครู ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน และมีความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ จำนวน 4 คน รวม 5 คน นำข้อมูลที่ได้มาจัดระเบียบข้อมูล ตีความ ให้ความหมายด้วยการนำข้อความสำคัญ (Significant statements) ที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ (Categories) องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อให้ได้ข้อสรุปภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาเครื่องมือการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ สำหรับครูโรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ

เพื่อสร้างและตรวจสอบเครื่องมือวัดและประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล จัดทำเครื่องมือการประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ซึ่งแบบประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู มีลักษณะ

แบบมาตรวัดรูบริก (Scoring rubrics) จำนวน 3 องค์ประกอบ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item-objective Congruency) และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งการตรวจสอบทั้ง 3 องค์ประกอบ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 นำไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อพิจารณาความเชื่อมั่น (Reliability) กับครู จำนวน 10 คน เพื่อหาความเป็นปรนัยของแบบประเมิน ด้วยวิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยกำหนดค่าความเที่ยงของแบบประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพฯ 0.80 ขึ้นไป และนำผลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงและแก้ไข

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูโรงเรียนในสังกัดองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพฯ จำนวน 37 โรงเรียน จำนวน 3,633 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญในด้านภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู ประกอบด้วย ครู และ ผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพฯ

2. การทดลองใช้แบบประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพฯ เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโรงเรียนดาราสุมทร จำนวน 10 คน

การเก็บข้อมูล

การดำเนินการวิจัย โดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตำรา วารสารวิชาการ (Documentary Research) จากฐานข้อมูล TCI, Elsevier, Science Direct และวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมถึงเว็บไซต์ที่มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือได้ ระหว่างปี ค.ศ. 2014 - 2018 จำนวน 22 แหล่ง และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิตำแหน่งครู จำนวน 7 คน ดำเนินการยืนยันองค์ประกอบจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญตำแหน่งผู้บริหาร จำนวน 5 คน การทดลองนำร่องโดยการนำแบบประเมินไปใช้กับครูจำนวน 10 คน เพื่อหาค่าความสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item-objective Congruency) และการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก มีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) การศึกษาเอกสาร (Document Research) ใช้วิธีการนำข้อมูลที่ศึกษามาจัดระเบียบข้อมูล ตีความและให้ความหมายด้วยการนำข้อความสำคัญ (Significant statement) มาจัดหมวดหมู่ (Categories) องค์กรประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพฯ และพฤติกรรมบ่งชี้ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเทป จัดระเบียบข้อมูล ตีความให้ความหมายด้วยการนำข้อความสำคัญ (Significant statement) ที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ (Categories) และ 3) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการประเมินความสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item-objective Congruency) ควรมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ในแต่ละข้อมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จึงจะถือว่า แบบประเมินที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสามารถนำไปทดลองใช้ได้ แต่หากพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าน้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยจะนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงเครื่องมือต่อไป และการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการ สำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ที่ได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองนำร่องกับครู จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของแบบประเมิน ด้วยวิธีหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's α -Coefficient) โดยเกณฑ์ยอมรับอยู่ที่ .80 ขึ้นไป จึงถือว่าแบบวัดตัวแปรตัวนั้นมีคุณภาพดี ตามเกณฑ์ประเมินความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) (George, D. & Mallery, M. , 2010)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัด องค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพฯ แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ

องค์ประกอบที่ 1 ผู้เรียนรู้ต่อเนื่อง (Continuous Learner) คือ

1.1 ครูที่ศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง ครูที่ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรอยู่เสมอ จัดการเรียนการสอนได้ตรงตามหลักสูตรสถานศึกษา สามารถแนะนำแหล่งค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ หมายถึง ครูค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแนวใหม่ สามารถแนะนำแหล่งค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนได้

1.3 ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีช่วยสอนอยู่เสมอ หมายถึง ครูค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชัน/เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนอยู่เสมอ ใช้แอปพลิเคชัน/เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน แนะนำแหล่งค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชัน/เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนมาใช้ในการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 2 นักสื่อสารที่ดี (Communicator) คือ

2.1 ครูถ่ายทอดความรู้ และให้ข้อมูลย้อนกลับ แนะนำ/เสนอแนะแก่นักเรียนและเพื่อนครู หมายถึง ครูใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการจัดการเรียนการสอน และแบ่งปันเพื่อนครูใช้รูปแบบการสอนที่สร้างความสนใจการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับ/แนะนำ/เสนอแนะแก่ผู้เรียนและเพื่อนครูได้ และใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการประชาสัมพันธ์ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้

2.2 ครูที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ หมายถึง ครูที่มีสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้/ทำงานเป็นทีม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้จนสำเร็จ

องค์ประกอบที่ 3 ผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) คือ

3.1 ครูที่สร้างการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ครูริเริ่ม/นำเสนอ แนวคิดใหม่ ในด้านการเรียนรู้ นวัตกรรม และให้ข้อเสนอแนะในการปรับเปลี่ยนได้

3.2 ครูที่ปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง หมายถึง ครูที่สามารถทำงานภายใต้ระบบการบริหารที่เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงวิธีการทำงานเมื่อสถานการณ์เปลี่ยน และให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในปรับเปลี่ยนการทำงานได้

2. แบบประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชนบท กรุงเทพฯ พัฒนามาจากองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู ที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การพัฒนาเครื่องมือประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชนบทกรุงเทพฯ มี 3 ด้าน คือ 1) ผู้เรียนรู้อยู่เสมอ (Continuous Learner) 2) นักสื่อสารที่ดี (Communicator) และ 3) ผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) เป็นแบบมาตรวัดรูปริก (Scoring rubrics) ที่ใช้พฤติกรรมกำหนดระดับ 3 ระดับ ในแต่ละองค์ประกอบ โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้แต่ละด้าน แสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบที่ 1 ผู้เรียนรู้อยู่เสมอ (Continuous Learner)

ภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับ ครู	ระดับ 3 (มาก)	ระดับ 2 (ปานกลาง)	ระดับ 1 (น้อย)
1.1 ครูศึกษา/ ค้นคว้าหาความรู้ เกี่ยวกับหลักสูตร สถานศึกษา และ นำไปใช้อยู่เสมอ	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ หลักสูตรสถานศึกษาอยู่ เสมอ สามารถนำความรู้ที่ ได้รับไปปรับใช้ และ แบ่งปันเพื่อนครูได้ จัดการเรียนการสอนได้ ตรงตามหลักสูตร ครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นแบบอย่าง ให้กับผู้อื่นได้ แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร หลากหลายแหล่ง ได้อย่าง คล่องแคล่ว	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ หลักสูตรสถานศึกษาอยู่ เสมอ สามารถนำความรู้ที่ ได้รับไปปรับใช้กับตนเอง ได้ จัดการเรียนการสอนได้ ตรงตามหลักสูตร ครบถ้วน แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรได้ หลากหลายแหล่ง	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ หลักสูตรสถานศึกษาอยู่ เสมอ แต่นำไปใช้ได้บาง เรื่อง จัดการเรียนการสอนได้ ตรงตามหลักสูตร แต่ยัง พบว่าต้องมีการปรับปรุง ให้ครบถ้วนในบางประเด็น แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรได้ บ้างบางแหล่ง

ตารางที่ 1 องค์ประกอบที่ 1 ผู้เรียนรู้อยู่เสมอ (Continuous Learner) (ต่อ)

ภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับ ครู	ระดับ 3 (มาก)	ระดับ 2 (ปานกลาง)	ระดับ 1 (น้อย)
1.2 ครูศึกษา/ ค้นคว้าหาความรู้ เกี่ยวกับ กระบวนการ จัดการเรียนการ สอนอยู่เสมอ	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียน การสอนอยู่เสมอ สามารถ นำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ และแบ่งปันเพื่อนครูได้ จัดการเรียนการสอนโดย ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดย ใช้กระบวนการจัดการ เรียนการสอนแนวใหม่ สามารถเป็นแบบอย่างได้ แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียน การสอนแนวใหม่ได้ หลากหลายแหล่งอย่าง คล่องแคล่ว	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียน การสอนอยู่เสมอ สามารถ นำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ได้ จัดการเรียนการสอนโดย ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดย ใช้กระบวนการจัดการ เรียนการสอนแนวใหม่อยู่ เสมอ แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียน การสอนแนวใหม่ได้ หลากหลายแหล่ง	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียน การสอนได้ จัดการเรียนการสอนโดย ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดย ใช้กระบวนการจัดการ เรียนการสอนแนวใหม่บ้าง บางครั้ง แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียน การสอนแนวใหม่ได้บ้าง บางแหล่ง
1.3 ครูศึกษา/ ค้นคว้าหาความรู้ เกี่ยวกับ เทคโนโลยีช่วย สอน	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ แอปพลิเคชัน/เทคโนโลยีที่ เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน/เด็ก อยู่เสมอ สามารถนำความรู้ที่ได้ไป ปรับใช้ และแบ่งปันเพื่อน ครูได้	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ แอปพลิเคชัน/เทคโนโลยีที่ เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน/เด็ก อยู่เสมอ สามารถนำความรู้ที่ได้ไป ปรับใช้ได้	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ แอปพลิเคชัน/เทคโนโลยีที่ เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน/เด็กได้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบที่ 1 ผู้เรียนรู้ต่อเนื่อง (Continuous Learner) (ต่อ)

ภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับ ครู	ระดับ 3 (มาก)	ระดับ 2 (ปานกลาง)	ระดับ 1 (น้อย)
	ใช้แอปพลิเคชัน/เทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน/เด็ก มาใช้จัดการ เรียนการสอนได้อย่าง คล่องแคล่ว สามารถแบ่งปัน เพื่อนครูได้	ใช้แอปพลิเคชัน/เทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน/เด็ก มาใช้จัดการ เรียนการสอนได้อย่าง คล่องแคล่ว	ใช้แอปพลิเคชัน/เทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน/เด็ก มาใช้จัดการ เรียนการสอนได้บ้าง
	แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชัน/ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย ของนักเรียน/เด็ก ได้อย่าง คล่องแคล่ว	แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชัน/ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย ของนักเรียน/เด็ก ได้	แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชัน/ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย ของนักเรียน/เด็ก ได้บ้าง
		หลากหลายแหล่ง	แหล่ง

ตารางที่ 2 องค์ประกอบที่ 2 นักสื่อสารที่ดี (Communicator)

ภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับครู	ระดับ 3 (มาก)	ระดับ 2 (ปานกลาง)	ระดับ 1 (น้อย)
2.1 ครูถ่ายทอด ความรู้ ให้ข้อมูล ย้อนกลับ แนะนำ/ เสนอแนะแก่เด็ก และเพื่อนครู	พูดภาษาที่เข้าใจง่ายใน การจัดการเรียนการสอน พูดคล่องแคล่ว สามารถ เป็นแบบอย่างได้ ใช้วิธีการสอนที่สร้างความ สนใจในการจัดการเรียนการ สอนได้เป็นอย่างดีทุกครั้ง สามารถเป็นแบบอย่างได้ ให้ข้อมูลย้อนกลับ/ แนะนำ/เสนอแนะในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนได้ เป็นอย่างดี สามารถเป็น แบบอย่างได้	พูดภาษาที่เข้าใจง่ายใน การจัดการเรียนการสอน พูดคล่องแคล่ว ใช้วิธีการสอนที่สร้างความ สนใจในการจัดการเรียน การสอนทุกครั้ง ให้ข้อมูลย้อนกลับ/แนะนำ/ เสนอแนะในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนทุกครั้ง	พูดภาษาที่เข้าใจง่ายใน การจัดการเรียนการสอน ได้ ใช้วิธีการสอนที่สร้างความ สนใจในการจัดการเรียน การสอนเป็นบางครั้ง ให้ข้อมูลย้อนกลับ/แนะนำ/ เสนอแนะในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนบางครั้ง

ตารางที่ 2 องค์ประกอบที่ 2 นักสื่อสารที่ดี (Communicator) (ต่อ)

ภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับครู	ระดับ 3 (มาก)	ระดับ 2 (ปานกลาง)	ระดับ 1 (น้อย)
	พูดภาษาที่เข้าใจง่ายใน การแบ่งปันความรู้แก่ เพื่อนครูได้เป็นอย่างดี สามารถเป็นแบบอย่างได้ ให้ข้อมูลย้อนกลับ/ แนะนำ/เสนอแนะในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่เพื่อนครู ได้เป็นอย่างดี เป็น แบบอย่างได้	พูดภาษาที่เข้าใจง่ายใน การแบ่งปันความรู้แก่ เพื่อนครูได้คล่องแคล่ว ให้ข้อมูลย้อนกลับ/ แนะนำ/เสนอแนะในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่เพื่อนครู อย่างสม่ำเสมอ	พูดภาษาที่เข้าใจง่ายใน การแบ่งปันความรู้แก่ เพื่อนครู ให้ข้อมูลย้อนกลับ/ แนะนำ/เสนอแนะในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่เพื่อนครู บางครั้ง
	ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการ ประชาสัมพันธ์หรือสื่อสาร กับนักเรียนผู้ปกครองหรือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้เป็น อย่างดี เป็นแบบอย่างได้	ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการ ประชาสัมพันธ์หรือสื่อสาร กับนักเรียนผู้ปกครองหรือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้อย่าง คล่องแคล่ว	ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการ ประชาสัมพันธ์หรือสื่อสาร กับนักเรียนผู้ปกครองหรือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้
2.2 สามารถ ทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้	มีสัมพันธภาพที่ดีในการ ทำงานร่วมกัน เป็นที่ ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นตาม หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จนสำเร็จเป็นที่ยอมรับของ เพื่อนครู มีทักษะการฟัง การพูด และการตั้งคำถาม เปิดใจ กว้าง เป็นที่ยอมรับของ เพื่อนครู รับความคิดเห็นของผู้อื่น ด้วยความเต็มใจและนำไป ปรับใช้ เป็นที่ยอมรับของ เพื่อนครู	มีสัมพันธภาพที่ดีในการ ทำงานร่วมกันทุกครั้ง ทำงานร่วมกับผู้อื่นตาม หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จนสำเร็จทุกครั้ง มีทักษะการฟัง การพูด และการตั้งคำถาม เปิดใจ กว้าง ทุกครั้ง รับความคิดเห็นของผู้อื่น ด้วยความเต็มใจและนำไป ปรับใช้ทุกครั้ง	มีสัมพันธภาพที่ดีในการ ทำงานร่วมกันได้เป็น บางครั้ง ทำงานร่วมกับผู้อื่นตาม หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จนสำเร็จได้เป็นบางครั้ง มีทักษะการฟัง การพูด และการตั้งคำถาม เปิดใจ กว้าง ได้เป็นบางครั้ง รับความคิดเห็นของผู้อื่น ด้วยความเต็มใจและนำไป ปรับใช้บางครั้ง

ตารางที่ 3 องค์ประกอบที่ 3 ผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง (Change Agent)

ภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับครู	ระดับ 3 (มาก)	ระดับ 2 (ปานกลาง)	ระดับ 1 (น้อย)
3.1 ครูริเริ่มการ เปลี่ยนแปลง	นำเสนอแนวคิดใหม่ด้าน การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และเป็นที่ยอมรับของ เพื่อนครู ริเริ่มพัฒนานวัตกรรมด้าน การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี สม่ำเสมอ เป็นที่ยอมรับ ของเพื่อนครู ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็น แนวทางการปรับเปลี่ยนได้ เป็นอย่างดี เป็นที่ยอมรับ ของเพื่อนครู	นำเสนอแนวคิดใหม่ด้าน การเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ริเริ่มพัฒนานวัตกรรมด้าน การเรียนรู้ได้ แนวทางการปรับเปลี่ยนได้ ทุกครั้ง	นำเสนอแนวคิดใหม่ด้าน การเรียนรู้เป็นบางครั้ง ริเริ่มพัฒนานวัตกรรมด้าน การเรียนรู้บ้าง ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็น แนวทางการปรับเปลี่ยน บ้าง
3.2 ปรับตัวต่อ สถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลง	ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ภายใต้ระบบหรือขั้นตอนที่ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ เป็นอย่างดี เป็นที่ยอมรับ ของเพื่อนครู ปรับปรุงวิธีการทำงานเมื่อ สถานการณ์เปลี่ยนแปลง ได้เป็นอย่างดี ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็น แนวทางการปรับ/ เปลี่ยนแปลงการทำงาน เมื่อสถานการณ์ เปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี	ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ภายใต้ระบบการบริหาร หรือขั้นตอนที่เปลี่ยนแปลง ไปจากเดิมได้เป็นอย่างดี ปรับปรุงวิธีการทำงานเมื่อ สถานการณ์เปลี่ยนแปลง ได้ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็น แนวทางการปรับ/ เปลี่ยนแปลงการทำงาน เมื่อสถานการณ์ เปลี่ยนแปลงได้	ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ภายใต้ระบบการบริหาร หรือขั้นตอนที่เปลี่ยนแปลง ไปจากเดิมได้ ปรับปรุงวิธีการทำงานเมื่อ สถานการณ์เปลี่ยนแปลง ได้บ้าง ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็น แนวทางการปรับ/ เปลี่ยนแปลงการทำงาน เมื่อสถานการณ์ เปลี่ยนแปลงได้บ้าง

2. ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการประเมินความสอดคล้องด้วยดัชนี
ความสอดคล้อง (IOC: Index of item-objective Congruency) วัดคุณภาพของเครื่องมือ
ประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพฯ มีค่าดัชนี

ความสอดคล้องเท่ากับ 0.60 - 1.00 และผลการตรวจสอบความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน เพื่อทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของเนื้อหาหรือองค์ประกอบที่ใช้ในการประเมินที่เป็นตัวแทน องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมทลกรุงเทพฯ ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's α -Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.84

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัย ประกอบด้วย 2 ประการ มีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมทลกรุงเทพฯ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้มาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการ จำนวน 22 แหล่ง ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู ดังนี้ 1) ผู้เรียนรู้อยู่เสมอ คือ ครูที่ ศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ และครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี ช่วยสอนอยู่เสมอ 2) นักสื่อสารที่ดี คือ ครูถ่ายทอดความรู้และให้ข้อมูลย้อนกลับ แนะนำ/ เสนอแนะแก่นักเรียนและเพื่อนครู และครูที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 3) ผู้ขับเคลื่อน การเปลี่ยนแปลง คือ ครูที่สร้างการเปลี่ยนแปลง และครูที่ปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นนี้ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับ Strodl, P. กล่าวว่าภาวะผู้นำ ทางวิชาการสำหรับครู หมายถึง รูปแบบภาวะผู้นำที่ครูในระดับต่าง ๆ ในสถานศึกษามีโอกาสที่ จะนำหรือเป็นผู้นำด้านวิชาการ โดยดำเนินการจัดการเรียนการสอน เป็นผู้สร้างเครือข่ายที่ สามารถปฏิบัติงานเป็นทีมกับเพื่อนครูในโรงเรียนของตน และสามารถปฏิบัติงานในชุมชนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ได้แก่ การพัฒนา ตนเองและเพื่อนครูด้านภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพด้านการเรียนรู้การเป็นแบบอย่างทางการ สอน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเป็นผู้มีการเปลี่ยนแปลง การเป็นแบบอย่างทางการสอน ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ คือ การเป็นแบบอย่างทางการสอน ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ใช้แนวทางสอนที่หลากหลาย 2) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ 3) มีความรู้ใน เรื่องที่สอนอย่างดี 4) เป็นแบบอย่างที่ดี 5) ประเมินการเรียนการสอน (Strodl, P., 1992) ซึ่งครูมีการปรับปรุงการสอนโดยเรียนรู้แนวทางและเทคนิคต่าง ๆ ของการสอน เลือกแนวทาง สอนที่ตรงกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการสอน วางแผนการสอนอย่างหลากหลายแนว

ของ อาจารย์ ราชพัฒน์ ทั้งนี้ความสำคัญที่ครูต้องมีความรู้และเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีว่า การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารต้องสร้างกระบวนการให้ครูและนักเรียนเข้าถึง เทคโนโลยีสารสนเทศ (อาจารย์ ราชพัฒน์, 2554) และสร้างความมั่นใจว่ามีการบูรณาการ เทคโนโลยีเข้าไปในหลักสูตรกลยุทธ์ในการสอน และในบริบทของการเรียนรู้ที่เพิ่มพูน การเรียนรู้ของนักเรียนให้มากขึ้นผู้บริหารจึงต้องเป็นแบบอย่างให้กับครูในเรื่องของการจัด การเรียนการสอน (ชนกฤต พรหมนันท, 2560)

2. การพัฒนาเครื่องมือการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรส่งเสริมคุณทูลเกล้าฯ พัฒนามาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำ ทางวิชาการสำหรับครูในขั้นตอนที่ 1 เป็นแบบมาตรวัดรูบริก (Scoring rubrics) ที่ใช้ประเมิน พฤติกรรมกำหนดระดับ 3 ระดับ และ 3 ด้านดังนี้ ด้านที่ 1 ผู้เรียนรู้อยู่เสมอ (Continuous Learner) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย และ 9 พฤติกรรมบ่งชี้ ด้านที่ 2 นักสื่อสารที่ดี (Communicator) ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย และ 10 พฤติกรรมบ่งชี้ ด้านที่ 3 ผู้ ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย และ 3 พฤติกรรมบ่งชี้ จำนวน 25 ข้อ คะแนนรวม 75 คะแนน ซึ่งการศึกษาวัดพฤติกรรมที่มี คุณภาพควรเป็นการประเมินตามสภาพจริงโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบ Rubric Score รูบริก คือ เครื่องมือประเมินที่ใช้ในการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากผลการเรียนของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่กำหนดหรืออาจกล่าวได้ว่ารูบริก คือ ชุดแนวทางการให้คะแนน (เกณฑ์) ที่ใช้ในการ ประเมินประสิทธิผลหรือผลผลิตของผู้เรียน รูบริกสามารถใช้กับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ที่ เกี่ยวข้องกับความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เมื่อใช้รูบริกในการประเมิน ผู้เรียนจะได้รับคะแนนรวม ตามเกณฑ์ที่ผู้เรียนทำได้ดีจากคะแนนตามเกณฑ์ทั้งหมด (Popham, W. J., 2007) การประเมิน ตามสภาพจริง เป็นกระบวนการตัดสินความรู้ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียน ในสภาพที่สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยใช้เรื่องราว เหตุการณ์ สภาพจริงหรือคล้ายจริงที่ประสบ ในชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนตอบสนองโดยการแสดงออก ลงมือกระทำ หรือผลิต จากกระบวนการทำงานตามที่คาดหวังและผลผลิตที่มีคุณภาพ จะเป็นการสะท้อนภาพเพื่อลง ข้อสรุปถึงความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียนว่ามีมากน้อยเพียงใด น่าพอใจ หรือไม่ อยู่ในระดับความสำเร็จใด (สุวิมล ว่องวานิช, 2546) และการประเมินผู้เรียนตามสภาพ จริงเป็นการประเมินจากการปฏิบัติงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยงานหรือ

กิจกรรมที่มอบหมายให้ปฏิบัติ จะเป็นงานหรือสถานการณ์ที่เป็นจริง (Real Life) หรือสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง งานที่มีสถานการณ์ซับซ้อน (Complexity) และเป็นองค์รวม (Holistic) มากกว่างานปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ทั่วไป และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) โดยการประเมินสภาพจริง เป็นการประเมินผู้เรียนจากการกระทำ การแสดงออกหลาย ๆ ด้าน ของผู้เรียนตามสภาพความเป็นจริงทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน มีลักษณะเป็นการประเมินแบบไม่เป็นทางการการทำงานของผู้เรียน ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและการแสดงออก โดยเน้นผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบและเป็นผู้ผลิตความรู้ ผู้เรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติจริงหรือคล้ายจริง ได้แสดงออกอย่างเต็มความสามารถ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมมูลนิธิกรุงเทพฯ ด้วยการสังเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้ได้กรอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ โดยมีการแสดงพฤติกรรมบ่งชี้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการและแบบประเมินสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพฯ มี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ผู้เรียนอยู่เสมอ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาและนำไปใช้อยู่เสมอ 2) ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ 3) ศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีช่วยสอนอยู่เสมอ องค์ประกอบที่ 2 นักสื่อสารที่ดี ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ 1) ครูถ่ายทอดความรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับ แนะนำ/

เสนอแนะแก่เด็กและเพื่อนครู 2) สามารถทำงานร่วมกับครูผู้อื่น องค์ประกอบที่ 3 ผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ 1) ครูริเริ่มการเปลี่ยนแปลง 2) ปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และการพัฒนาเครื่องมือประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูเป็นแบบมาตรวัดรูปกรวยที่ใช้พฤติกรรมกำหนดระดับ 3 ระดับ สามารถนำมาเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ได้ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) ผลจากการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชลประทานจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูต่อไป 1.2) สถานศึกษา ผู้บริหาร ครู ควรนำข้อมูลในแต่ละพฤติกรรมบ่งชี้ของพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู ในแต่ละด้านที่พัฒนาเป็นเครื่องมือการประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู ไปประเมินครูเพื่อนำผลที่ได้รับเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างและพัฒนาครูต่อไป 2) การเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูที่สังเคราะห์ได้ไปเป็นกรอบในการพัฒนารูปแบบ/หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชลประทาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ธนกฤต พรหมนนก. (2560). การศึกษาองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. วารสารศรีปทุมปริทัศน์, 17(1), 45-53.
- ธีรธร สุธีธร และคณะ. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูยุคใหม่. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 13(24), 54-61.
- ฝ่ายการศึกษาองค์กรสังคมชลประทาน. (2562). เอกสารประกอบการประชุมสามัญประจำปี 2562 ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานวิชาการ.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2557). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. (2553). ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่. กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น การพิมพ์.

- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). การวัดและประเมินผล สภาพแท้จริงของนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุขุม เฉลยทรัพย์ และคณะ. (2551). เทคโนโลยีสารสนเทศ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2546). การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- อารัตน์ ราชพัฒน์. (2554). โมเดลสมการการพัฒนาดำรงชี้อาจารย์ผู้นำครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุษาวดี จันทรสนธิ. (2550). อาจารย์ผู้นำของครูในสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ, 1(2), 50-62.
- George, D. & Mallery, M. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 Update, 10th Edition. Boston: Pearson.
- Hallinger, P. (2011). Leadership for learning: lessons from 40 years of empirical research. Journal of Educational Administration, 49(2), 125-142.
- McEwan, E. K. (2003). Ten Traits of Highly Effective Principals: From good to great performance. Thousand Oaks: CA: Sage.
- Popham, W. J. (2007). Classroom assessment: what teachers need to know. (5th ed). Boston: Pearson.
- Strodl, P. (1992). A model of teacher leadership. Paper presented at the annual meeting of the Eastern Educational Research Association. SC: Hilton Head.